

DE AUTOMAAT

WEEKBLAD VAN DE
MAATSCHAPPIJ TOT DETAILVERKOOP VAN PETROLEUM „DEAUTOMAAT”
GOEDGEKEURD BIJ KON. BESL. VAN 22 NOV. 1896

DE MAATSCHAPPIJ TOT DETAILVERKOOP VAN PETROLEUM
„DE AUTOMAAT”
STELT DIT WEEKBL. GRATIS TER BESCHIKKING VAN DE GEREGL.
DE AFNEMERS VAN HARE PRIMA AMERIKAANSCH PETROLEUM

≡ ZATERDAG ≡
15 MEI 1926

REDACTIE EN ADMINISTRATIE
GEBOUW „PETROLEA” — 's-GRAVENHAGE
BENOORDENHOUSCHEWEG
TELEFOON 15790 — TELEFOON INTERCOMM. LETTER Y

DE MOLEN ALS SIGNAAL

Doordat men stoom en electriciteit als beweegkracht is gaan gebruiken, is een nieuwe periode ingetreden. De nog over gebleven molen doet ons dan denken aan het vorige tijdvak, waarin van de natuurkrachten werd partij getrokken. Tegelijkertijd met de molens verdwijnt een eigenaardig gebruik, dat door de vroegere molenaars getrouw werd onderhouden, n.l. de gewoonte, om door bepaalde stand van de wieken, berichten over te zenden. Voor Brabant was (en is nog hier en daar) de zaak als volgt.

- Afb. 1. Geeft te kennen, dat in het molenaarsgezin of in de geheele plaats wordt feest gevierd.
- Bij een algemeen feest worden de opstaande uiteinden met de vlag getooid.
- Afb. 2. Is de rouwstand. Deze wordt aangenomen, wanneer een familielid is overleden, niet alleen zoolang het lijk boven aarde staat, maar ook zoolang de rouwtijd duurt. Wordt een lijk grafwaarts gedragen (ook van niet-familieleden) dan worden bij het

v. Rossem's *Tabac* is geen gewone baai doch portorico baai en dus veel geuriger in 't rooken. Let op ons *Talent Zakje* Morst niet. - Scheurt niet. - Geeft geen kort. 20 ct. p. 1/2 ons.

pas-seeren van den molen de wieken in dezen stand tot rust gebracht.

Eerste stand.

Tweede stand.

Derde stand.

Door sommige mulders wordt dit nog gedaan, doch vermoedelijk door de bloedverwanten niet opgemerkt, omdat de betekenis hun onbekend is.

Is de betekenis hun wel duidelijk, dan moeten zij wel getroffen worden door dit waarlijk indrukwekkend erbewijs aan den overledene gebracht.

- Afb. 3. Is voor den ingewijde het teeken, dat de molenaar bezig is met het scherpen van de molensteenen. De uitdrukking voor dezen stand is dan ook „op den bil”.

Afb. 4. Eindelijk geeft weer, dat de schafttijd is aangebroken of de dagtaak is volbracht. Waarschijnlijk hebben hier twee zaken elkaar beïnvloed. Het niet-begrepen worden zal oorzaak zijn, dat de gewoonte niet wordt onderhouden, terwijl het niet-onderhouden het niet-begrijpen in de hand werkt. Hoe dan ook, het is te betreuren, dat deze aloude gewoonte langzaam, maar zeker geheel verdwijnt.

„MORMEL”.

Eenigen tijd geleden zat ik eens met een vriend van mij, die zeeman van beroep was, op het terras van een restaurant, toen hij eensklaps ons geïnteresseerd gesprek staakte. De reden hiervan was een hond, dien hij met veel lieve woordjes tot zich begon te roepen.

Uwe garantie voor onbeperkt fietsgenot

De naam Burgers E. N. R. zegt U reeds voldoende:

Eerste Nederl. Rijwielfabriek.

Sinds de oprichting heeft het rijwiel talloze veranderingen meegemaakt.

Dat het E.N.R. rijwiel thans nog het eerste is voor dengene, die kwaliteit weet te waardeeren en oog heeft voor fraaie lijn, moet voor U den doorslag geven, wanneer ge den aankoop van een nieuw rijwiel overweegt. Wij maken het, wij weten wat wij gebruiken - daarom staan wij voor de kwaliteit in.

prijzen vanaf f 77,-

Burgers Deventer
HOFFLEVERANCIER

Dat beest was één van die vele, die den naam hadden van straatterriers.

Mijn vriend begon dit mormel te liefkoozen, over den viezen rug te strijken, zoodat het me werkelijk voor m'n oogen begon te draaien; zelfs een dame schoof met een vies gezicht haar stoel een eindje weg. Ik gaf hierover m'n verwondering te kennen, en sprak nog eens den naam van „mormel” uit. Toen keek hij me aan, zei nog niets, gaf den straatterrier een klontje suiker, dat tot mijn groote verbazing uit z'n vestzak vandaan kwam. Nadat het dier zich in alle tevredenheid onder z'n stoel gerold had, en aan het klontje begon te knabbelen, zei hij:

Natuurlijk begrijp ik je verbazing, dat ik zoo'n vies beest aal, maar wanneer ik je een geschiedenis van zoo'n „mormel”, zooda je terecht opmerkte, vertel, zul je me tenminste begrijpen.

Twee jaar geleden voer ik met een stoomschip op Zuid-Amerika. We lagen reeds 14 dagen in 'n plaats aan de La Plata-rivier te laden, toen we den volgenden dag zouden vertrekken.

Ik was 's avonds nog eens voor 't laatst aan wal geweest, en zou juist weer aan boord gaan, toen ik ge-

troffen werd door een erbarmelijk hondengehuil. Zooda je misschien weet ben ik steeds een dierren-

Vierde stand.

liefhebber geweest.

Ik ging dus in de richting van het gehuil en vond een zelfde „mormel” als nu onder m'n stoel ligt, met een verbijzeld poot.

Je begrijpt natuurlijk, dat ik hem meenam naar boord; onze verbandkist was, wat dat betrof, volmaakt in orde.

Ik verbond hem dus, legde hem in de kombuis, daar het nogal koud was, bij de kachel, en een dankbaar blik trof me uit z'n oogen.

Ik sloot de deur van de kombuis, daar ik bevreesd was, dat „Bruno”, de hond van den kapitein, hem misschien vinden zou, en hem eruit zou jagen.

Den volgenden dag vertrokken we, en mormel, deren naam had hem ieder al gegeven, ging mee, tot groote ergernis van „Bruno” en den kapitein. De eerste vanwege de concurrentie, de tweede, nu ja, wat zal ik zeggen, hij vond het wel goed, als ik een hond meenam, maar dan geen „mormels”.

De geheele equipage vond dan ook, dat het „mormel” niet aan boord hoorde. Men plaagde hem, gootde steenkool naar het beest, of „Bruno”, die tweemaal zoo groot als mormel was, hielp hen een handje mee, om hem zoodoende het leven ondragelijk te maken.

Schuw was het beest; als het iemand van de bemanning tegen kwam, dook het in een hoek, en had zich het liefst door het ijzeren dek heengedrukt, als het niet zoo hard was.

De molen van Rotterdam-Terbregge in de rouw na het overlijden van oud-molenaar Arie Dullaard in mei 1963, bijna 98 jaar oud en bijgenaamd 'de dominee'. Hij was meer dan zestig jaar onder diverse bazen molenaar op deze molen. De molen staat 'met zijn gezicht naar het sterfhuys' (foto L. van Lambalgen).

Links: de voorpagina van *De Automaat* van 15 mei 1926 met het ophef veroorzakende artikel over wiekstanden.

Er bestaat een soort standaard verhaal over wiekstanden in Nederland, maar zo standaard is het allemaal niet. Dat kwam duidelijk openbaar in mei 1926 toen de 'peterolieboer' met de nieuwe Automaat kwam. Veel molenaars konden hun ogen niet geloven...

In 1891 ontstond door een fusie van (minerale) oliebedrijven in Nederland en België de American Petroleum Company (APC). Ook de American Standard Oil Company (Esso) behoorde tot de aandeelhouders. Via de N.V. Maatschappij tot detailverkoop van petroleum De Automaat werd -zoals de naam aangeeft - de detailverkoop van petroleum ter hand genomen. De maatschappij bracht wekelijks een gratis en op grote schaal verspreid reclameblad uit, getiteld *De Automaat*. Het blad is vergeten, de naam van de stripheld erin, 'Pijpje Drop' ("Hoe 't verder Pijpje Drop vergaat, staat in de volgende Automaat") was een langer leven beschoren.

In dit reclameblad van de APC verschijnt op 15 mei 1926 een artikel over wiekstanden van molens, 'De molen als signaal' vergezeld van vier foto's van de nog bestaande molen van Hooge Zwaluwe in verschillende wiekstanden. En daar kijken de molenaars boven de grote rivieren van op, want de bijschriften kloppen volgens hen niet. Vooral bij rouw wordt het bont gemaakt. De foto laat volgens hen puur een molen in de vreugd zien!

Nu hadden dezelfde foto's al in de *Katholieke Illustratie* van 16 juli 1924 gestaan, vertonend:

- de molen bijna in het kruis met als bijschrift 'Op den bil';
- de molen in het kruis ('Nu vertellen de wiken: de molenaar heeft feest');
- de molen 'komend' ('Deze stand der wiken kondigt rouw aan');
- de molen recht ('De molen in gewonen ruststand').

Het artikel in de *Katholieke Illustratie* trekt niet veel aandacht, dat in *De Automaat* een paar jaar later meer, waarschijnlijk omdat dit breder verspreid raakte onder de protestantse molenaars in het noorden.

De Zeeuwse molenaar Abr. Coomans uit Poortvliet, later zelfstandig molenaar in Elkerzee grijpt de pen en schrijft op 19 mei 1926 naar de redactie van *De Molenaar*. Zijn brief wordt opgenomen in het blad van 26 mei: 'Bedoeld blad geeft 4 afb. weer, doch daar mijn aandacht werd gevestigd op afb. 2, laat ik de andere rusten. Afb. 2 geeft te kennen den rouwstand van den molen. Deze figuur is als volgt: Men plaatst de eene wiek even voor of op de balie van den molen, d.w.z. rechts als we achter den staartbalk staan. Voor ons Thoolsche mulders is dat juist een tegenovergestelde bedoelling. Wij laten bij een rouwstand de wiken **links** over de balie lopen. We komen dus tot de conclusie, dat door een van beide partijen een verkeerden rouwstand wordt aangegeven.

Roomse rouw

Gevraagd, tegen 1 Januari of eerder, een bekwaam

Molenaar,

kennis van zuiggas en blauwe steenen, geeft voorkeur. (8660)

Adres: Firma KREEFTENBERG, Deventer.

Te koop gevraagd: een gebruikte, doch in goeden staat zijnde

Haverpletter.

Adres: G. BAAS, Zevenaar. (8661)

Er biedt zich aan, voor terstond of later, een R.-K.

MOLENAAR.

Adres: G. ONSTENK, Baak bij Zutphen. (8659)

WEEKBLAD

„Die Mühle“ LEIPZIG

Molen-Vakblad van Duitsland, beste van inhoud, grootste van omvang. Jaarlijks ongev. 1500 pag. tekst met meer dan 800 afbeeldingen.

Groote advertentierubriek. Lage abonnementsprijs!!

Gevraagd, om spoedig in dienst te treden, een bekwaam

Molenaarsknecht,

bekend met wind en motor, P.G., ongethuwd. Brieven fr. onder No 8664 Bureau „De Molenaar“, Dalfsen.

Molenaar-Grutter

gevraagd, goed vakman, P.G., spoedig in dienst treden.

Brieven met opgave van verlangd salaris, onder No. 8658, Bureau „De Molenaar“, Dalfsen.

Briefkaarten

vervaardigd uit prima wit carton

één zijde bedrukt, (desgewenscht met toevoeging afbeelding van een molen)

Molenaars en Fabrikanten, profiteert van deze gelegenheid.

kosten momenteel:

500 stuks	f 4.10
1000 „	6.90
5000 „	19.35
10.000 „	35.—

ESHUIS & Co.

DALFSEN.

GEVRAAGD: een bekwaam R.K.

MOLENAARSKNECHT,

v.g.g.v.z. liefst bekend met windmolen, (wegens ziekte v. d. tegenwoordigen). TH PIJNAPPEL & ZOON, Klarenbeek (Geld.) (8665)

Algemeen
Advertentie- en Reklamebureau

AMSTERDAM.

Heerengracht 473. - Telof. 43182

Advertenties aan ons opgegeven, worden steeds met zorg ingedeeld en zoo noodig van opvallend kader voorzien

Molenaarsknecht.

Tegen 1 Jan. wordt gevraagd een flinke R.K. MOLENAARSKNECHT, kost en inwoning en hoog loon bij J. H. JANSEN, Molenaar, Lemelerveld. (8666)

H.H. MOLENAARS.

RUILT uw oude, of te weinig kracht hebbende of te duur in gebruik zijnde machines in, tegen een onverwoestbaren

Ruwolliemotor

die voor 2 cent per mud maalt.

— OOK HUURKOOPSTEEEM. —

Br. fr. onder No. 7774 Bureau „De Molenaar“, Dalfsen.

Machinale Zakkenstopinrichting vraagt

Stopwerk

bij groote en kleine partijen tegen concurrerende prijzen. xx

Adres: M. v. B. HEIDEN, Moordrecht.

Willekeurige deel van een advertentiepagina uit De Molenaar (van 8 december 1926) met zes personeelsadvertenties. Bij vijf ervan wordt de godsdienst aangegeven. Dat is vandaag aan de dag onvoorstelbaar, zeker bij een niet specifiek godsdienst-gerelateerd beroep.

Doch mijns inziens zal het zijn, zooals het bij de kleding gaat, hier draagt men zwart en elders wit, enz.

Daar het niet zonder belang is te weten de verschillende rouwstanden in ons land en elders, zou ik het zeer op prijs stellen en zeer veel mulders met mij, dat de juistheid hiervan wordt bekend gemaakt'

Coomans krijgt bijval van de redacteur van De Molenaar die aan het ingezonden stuk van Coomans toevoegt: 'Het zal ons aangenaam zijn uit de verschillende deelen van ons land te dien opzichte eens nader te worden ingelicht. Het behoeft geen breede omschrijving te zijn, enkel een mededeeling, wat

in bepaalde gebieden gewoonte en gebruik is, daarbij uitgaande van bovenstaande beschouwing.'

Al in het volgende nummer worden reacties opgenomen. De Automaat zit, zo blijkt, niet fout, maar er is sprake van een opvallende regionaal verschil. Molenaars van boven de grote rivieren als Glas in het Drentse Spijkerboor en Van Sloten in Ten Boer, Van Rijn in Rotterdam geven Coomans gelijk: De Automaat zit er naast. 'Vermoedelijk is dus 'De Automaat' verkeerd ingelicht', zo concludeert de Wassenarsse molenaar C. Mansvelt Jzn, en zo merkt hij op: 'Ik heb echter nooit gehoord, dat op andere plaatsen in ons land juist een

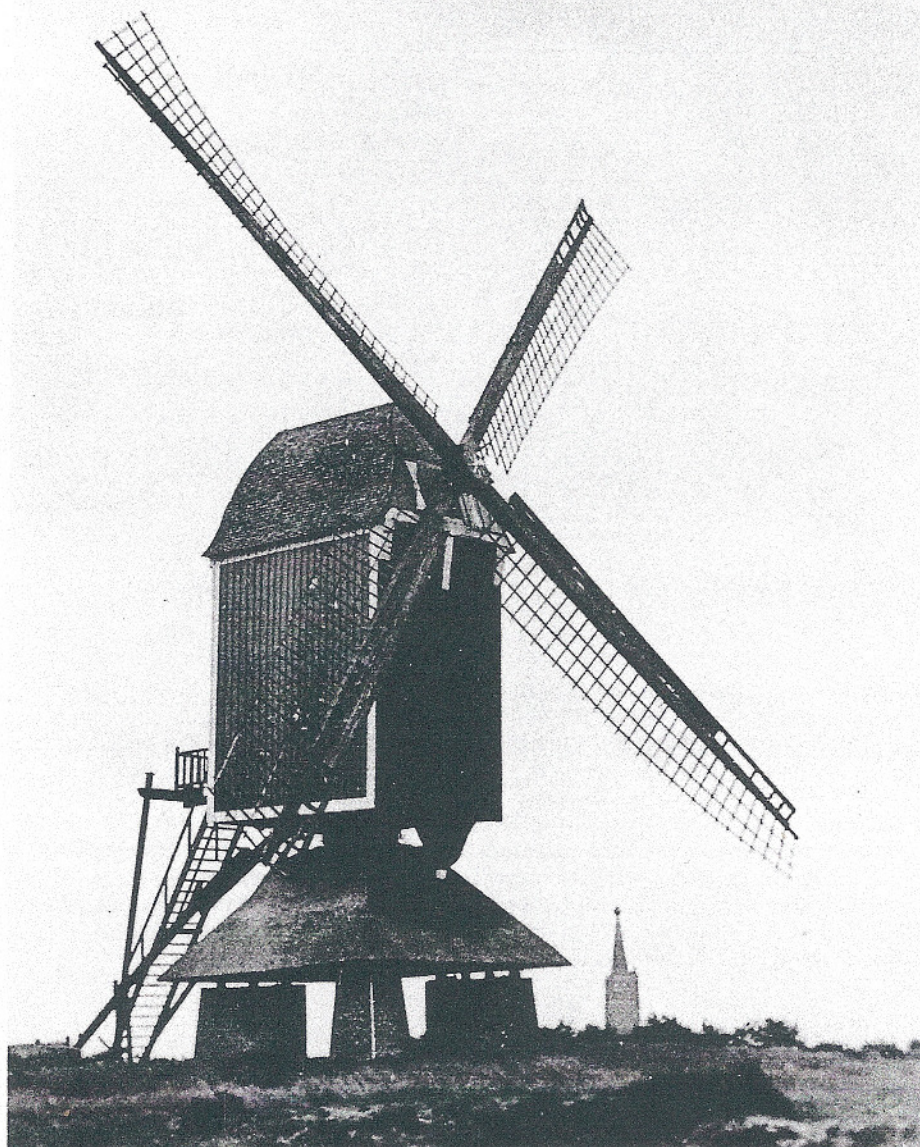
tegenovergestelden stand gegeven wordt.'

Uit het zuiden van het land komt een tegengesteld bericht. Zo schrijft de Milsbeeks molenaar G. Jacobs: 'Het is hier de gewoonte de wieken zo te zetten zooals de Automaat dit aangeeft en ik weet niet beter of in geheel Limburg, Gelderland en Noord-Brabant wordt aldus gehandeld. De 'rouw' van het zuiden is vreugd in het noorden en zelfs wel omgekeerd. Alleen was deze tegenstelling bij veel molenaars niet bekend, zoals ook uit de reacties blijkt. Soms werd eens iemand ruw met de neus op de feiten gedrukt, zoals de Delftse molenaar Niek de Vreede, alias 'Gist- en Spiritusstad'.

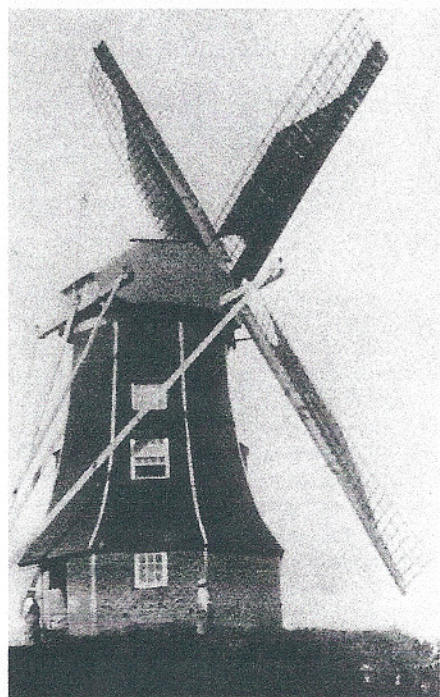
Een pijnlijke vergissing

Er zijn streken in Nederland die overwegend protestants zijn en waar de meeste molenaars ook bijgevolg protestants waren. Voor andere streken kon van het Rooms-Katholieke geloof hetzelfde gezegd worden. Een eeuw geleden lagen de scheldslijnen vrij scherp. Bij heel veel personeelsadvertenties in *De Molenaar* stond dan bijvoorbeeld ook RK, prof. of P.G. (protestantse godsdienst). Nu kwamen er toch ook wel RK molenaars in meer protestantse streken voor. De molenaarszonen leerden dan de eerste beginselen op de molen thuis en als ze wat ouder werden gingen ze als leerling naar een andere molen: vreemde ogen dwingen. Als in de buurt geloofsbroeders dun gezaaid waren dan had men een probleem: zoonlief naar een ketterse collega??? Er was een prachtoplossing: het zuiden. Het kon geen kwaad als de jongen goed terecht kwam in een traditionele RK gemeenschap. Dat had soms ook nog een bijbedoeling: als de jongen daar een molenaarsdochter tegen het lijf liep die het klappen van de zweep kende en er iets moois opbloeide dan was dat helemaal geweldig.

Ook de oude Klaas de Vreede dacht er niet anders over. Eerst deed hij zijn zoon in de leer bij Janszen op de Pauwmolen in Delft. Toen Niek ouder werd moest hij maar wat verder gaan kijken. Op een goede dag komt vader Klaas thuis en zegt tegen zijn zoon dat hij een nieuwe baas voor hem heeft in Noord-Brabant de kanten van Udenhout uit. Zo ging de jonge Niek op reis, maar kwam op een wel heel slecht moment aan. Juist voor zijn aankomst was de jonge molenaars-

De molen van het Brabantse Leende heeft tot zijn ondergang in 1940 een lange reeks van jaren in het kruis gestaan. Volgens *De Automaat* zou het dus jaren feest zijn geweest, maar dat zal toch wel niet het geval zijn geweest.

De Deunkmolen in Winterswijk-Broekheurne waar G.J. Streek molenaar was (foto coll. E.G.M. Esselink).

vrouw bij de bevalling van een tweeling overleden; ook de tweeling was dood. De eerste opdracht die hij kreeg was dan ook de molen in de rouw te zetten. Niek, die zelf ook heel erg onder de indruk was van het gebeurde, deed wat hem gevraagd werd. De molen stond nog maar goed en wel in de rouw of de vader van de jonge molenaar komt over zijn toeren op Niek de Vreede af: of hij wel helemaal krankzinnig geworden was door de molen in de vreugd te zetten. Niek die zich van geen kwaad bewust was vroeg wat hij dan verkeerd had gedaan. De oude baas kalmeerde wat en zei dat hij de molen 'komend' moest zetten, net zo als op de foto in *De Automaat*, waarop Niek zei dat dit nu juist in de vreugd was: een botsing van twee culturen.

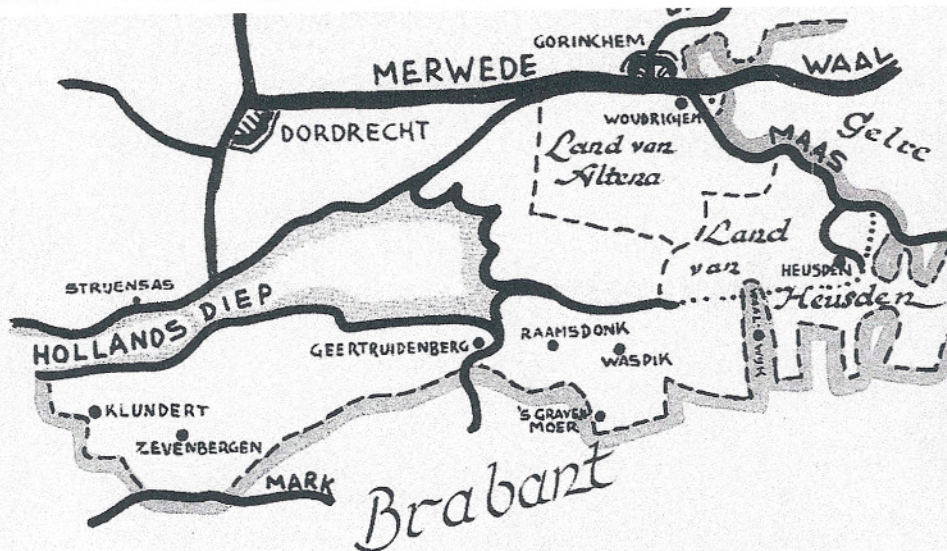
Verklaring

Niek de Vreede legde de tegenstelling in de wiekstanden als volgt uit: rouw hangt uiteraard samen met dood, maar de dood is het einde niet. De dood is

ook het begin van de eeuwige zaligheid, als het ware het begin van - letterlijk - een hemels leven. Het komende in de rouwstand wijst dus op het begin van het nieuwe leven dat begint voor de overledene. Voor vreugde gold volgens hem precies het omgekeerde: de aarde is een tranendal; elk leven vergaat; vandaar gaand. Het tegengestelde gebruik in het zuiden was dus volgens hem gekoppeld aan het RK geloof.

Variant

Toch wijkt deze versie wel af van de foto's in *De Automaat*. De Vreede gaat uit van een volledig spiegelbeeldige wiekstand, terwijl de foto's in de *De Automaat* wel uitgaan van een spiegelbeeldige rouw, maar niet van een spiegelbeeldige vreugd. Volgens *De Automaat* (en de *Katholieke Illustratie*) staat de molen in het kruis in de vreugd. Niek de Vreede lijkt met zijn verhaal over vreugd is rouw en rouw is vreugd niet helemaal ongelijk te hebben. Het zou in de Kempen meer voorgekomen heb-

De bijna spreekwoordelijk geworden 'Pijpje Drop'.

De grens tussen de provincies Noord-Brabant en Holland. In de Franse tijd schoof de grens noordwaarts. Bij het Staatsbesluit van 21 december 1805 werd het gebied ten zuiden van het Oude Maasje (nu ongeveer de Bergse Maas) en het Hollands Diep bij Brabant gevoegd. Bij verdrag tussen Napoleon en zijn broer Louis Napoleon, koning van Holland van 16/19 maart 1810 verschoof de landsgrens naar de Bove-Merwede en de Nieuwe Merwede, zodat ook het land van Altena en de rest van het land van Heusden van Holland werden afgescheiden, een situatie die in 1815 definitief werd. Het lijkt alsof deze grens min of meer samenvalt met de grens tussen de verschillende wijkstanden voor de rouw. Naar: drs. J. L. van der Gouw: 'Korte geschiedenis van de grenzen van de provincie Zuid-Holland' in het Provinciaal Verslag van 1962.

ben. Zo geeft Victor de Kinderen (1866-1945) afkomstig uit Lierop (NB) en later molenaar te Ravels (Aw), grondlegger van *De Belgische Molenaar* (1906), voorzitter van de maaldersbond in de provincie Antwerpen en vanaf de oprichting in 1933 voorzitter van het Landelijk Verbond der Belgische Kleinmaalders ter gelegenheid van een molententoonstelling in Deurne in 1939 precies dezelfde voorstelling van zaken als De Vreede. Victor de Kinderen wist echt wel waar hij het over had. Blijkbaar heeft er in de Kempen een variant bestaan. In hoeverre deze variant (niet rouw, maar overhek is vreugd) werd toegepast is mij niet bekend.

Minderhedenbeleid

In theorie zou dit betekenen dat alle RK molenaars bij droevige gebeurtenis hun molen volgens protestanten in de rouw zetten. Dat was toch niet het geval. In meer protestantse streken volgden de molenaars de daar gebruikelijke wijkstanden. Het zou anders een rare boel worden: als je een molen 'komend' ziet staan dan zou je eerst de godsdienst van de molenaar dienen te weten om de mensen te condoleren dan wel te feliciteren. Vandaar dat De Vreede in Delft de gebruikelijke wijkstand volgde: komend is vreugd, gaand is rouw. Niek de Vreede is niet de enige geweest die een dergelijk pijnlijke vergissing maakte; het gebruik vroeg er gewoon

om. Zo schrijft een molenaar in *De Molenaar* van 2 juni 1926: 'Het is reeds verscheidene jaren geleden, dat er wel eens molenaarsknechts van middelbare leeftijd, toen zonder betrekking, een reispenning kwamen vragen, uitsluitend bij molenaars (in feite een vorm van bedelen. jsb.). Op zekeren Maandagmorgen kregen we weer bezoek van iemand om zijn reispenning in ontvangst te nemen. Na een klein onderhoud vroeg hij mij: "Hebt u soms feest in Uw familiekring", omdat de molen, naar hij meende, in vreugde stond. Ik antwoordde: voor eenige weken hebben we mijn moeder den laatsten eer bewezen'

Eenheid

Het zijn juist de mogelijke verwarring en de eruit voortvloeiende zeer pijnlijke momenten geweest die molenmaker-molensloper M.C. van Aspert uit Heeswijk een voor heel het land geldende rouwstand deden bepleiten: 'Dat voor het rouwen de roede vooruit moet (...) is wel volkomen waar. 't is beter dan het Brabantsch gebruik om ze terug te zenden. Wat evenwel nog wat voor heeft bij het terug zetten is; dat hier de molenaars gewoonlijk de roede welke onder staat met een ketting vast leggen voor terugdraaien. Bij vooruitzetten zou men dan tot de afkomende roede een heel lange ketting noodig hebben en dan den molen zoover achteruit draaien tot hij in rouwstand kwam.

Misschien weet iemand eene oplossing om over geheel ons land eenzelfde rouwstand aan te nemen, om geene opmerkingen meer te krijgen.' Een probleempje bij deze voorstelling van zaken is dat voor vreugd precies het tegenovergestelde geldt.

Regio

Of het verschil in wijkstanden inderdaad een kerkelijke achtergrond heeft zal niet eenvoudig te bewijzen zijn. Het is wel opvallend dat de grens min of meer samenvalt met de kerkelijke grens voor zover die te trekken is, grosso modo samenvallend met de grote rivieren. Enclaves volgen de hoofdstroom: Rijnland, Zuid-Beveland, West-Friesland en Twente met sterke RK gemeenschappen volgen algemeen de 'protestantse' rouw. Ten zuiden van de grote rivieren volgen het Land van Heusden en Altena en overig NW Brabant de protestantse rouw. Op zich niet verwonderlijk: het protestantisme is er vrij sterk vertegenwoordigd en tot aan de Franse tijd maakten deze gebieden officieel deel uit van Holland. De bekende Zuid-Hollandschedijk in de Langstraat herinnert er nog aan: het is de oude provinciegrens.

Er is een uitzondering waar de rouwstanden wel door elkaar zouden hebben gelopen: de Achterhoek. Zo schrijft de protestantse molenaar G.J. Streek Sr. van de Deunkmolen in Winterswijk-Brinkheurne: "Dat het plaatsen der wieken of het seinen geven door den stand der wieken, welke gewoonte ook hier in Gelderlands Oosthoek ook nog bestaat, verschillend geschiedt, dateert al van ouds. Ik dacht bij het lezen onwillekeurig nog aan de opmerking van mijn vader die, toen ik eens met hem op een ander dorp was, waar een molenaar ook zijn molen in den rouw gezet had, wegens het overlijden van zijn vader: "die heeft geen berouw over het verlies van zijn vader, is zeker blij, dat hij de zaak nu mag besturen."